

Utbildningsutskottets betänkande

1998/99:UbU4

Resursfrågor för högskola och forskning

Sammanfattning

I betänkandet behandlas drygt femtio motionsyrkanden från den allmänna motionstiden hösten 1998 i vilka begärs uttalanden av riksdagen om resurser för forskning och grundläggande högskoleutbildning.

Samtliga yrkanden avslås.

På ett antal punkter har m, kd, c, fp och mp – antingen var för sig eller i skilda konstellationer – reserverat sig. Så framför t.ex. de fyra borgerliga partierna m, kd, c, och fp i en gemensam reservation krav på ökade forskningsresurser till de tre nya universiteten.

Motionerna

1998/99:Ub217 av Inga Berggren och Inger René (m) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av hushållsvetenskaplig forskning.

1998/99:Ub227 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari yrkas

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om professurer i didaktik.

1998/99:Ub409 av Marianne Andersson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om högskoleplatser till Stenebyskolan.

1998/99:Ub410 av Marianne Andersson och Åsa Torstensson (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om framtida fördelning av utbildningsplatser och forskningsresurser till de små västsvenska högskolorna.

1998/99:Ub411 av Per-Samuel Nisser och Jan-Evert Rådström (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av erforderliga resurser till Högskolan i Karlstad inför ombildandet till universitet.

1998/99:Ub413 av Catharina Elmsäter-Svärd och Barbro Westerholm (m,fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att tilldela Tom Tits Experiment i Södertälje 30 utbild-

ningsplatser för lärarutbildning, årskurserna 1–7 matematik/naturorientering 140 poäng, fr.o.m höstterminen 1999, vilket på sikt blir 105 platser och att detta omfördelas inom befintligt anslag för lärarutbildning.

1998/99:Ub414 av Chatrine Pålsson (kd) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behov av säkerställande av en utvidgning av utbildningsplatserna vid psykologprogrammet.

1998/99:Ub415 av Göran Lindblad m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om läkarutbildningen i Göteborg.

1998/99:Ub418 av Jan Backman och Anna Åkerhielm (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inriktningen av den fortsatta utbyggnaden av högskoleutbildningen i nordvästra Skåne.

1998/99:Ub420 av Margareta Andersson och Gunnel Wallin (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inrättande av en professur i vårdvetenskap vid Hälsohögskolan i Jönköping.

1998/99:Ub423 av Gunnar Axén och Stefan Hagfeldt (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fakultetsanslag till Linköpings universitet.

1998/99:Ub424 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en successiv utbyggnad av de nya universiteten,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Högskolan i Karlskrona/Ronneby,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett rymduniversitet i Kiruna.

1998/99:Ub430 av Sofia Jonsson (c) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en strategi för att bygga upp de fasta forskningsresurserna vid de nya universiteten.

1998/99:Ub434 av Hans Stenberg m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om det statliga forskningsanslaget till Mithögskolan.

1998/99:Ub437 av Lennart Hedquist m.fl. (m, kd, fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att tilldelningen av nya universitetsplatser och forskningsresurser i ökad utsträckning skall styras av de studerandes förstahandsval,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om den nationella betydelsen av att Uppsala förblir ett internationellt attraktivt kunskapscentrum.

1998/99:Ub442 av Ewa Larsson m.fl. (mp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att återkomma med förslag till ekonomiskt stöd till skapandet av ett Kvinnouniversitet.

1998/99:Ub443 av Åke Gustavsson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om prioritering av fler platser i grundutbildningen vid Högskolan i Jönköping.

1998/99:Ub444 av Lennart Klockare och Lars U Granberg (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en professur vid Luleå tekniska universitet.

1998/99:Ub447 av Erling Wälivaara m.fl. (kd) vari yrkas

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att starta en forskarskola.

1998/99:Ub451 av Dan Kihlström (kd) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nödvändiga resursförstärkningar till Karlstads universitet.

1998/99:Ub461 av Hans Stenberg m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om prioriterade områden och resurser för Mitthögskolans framtida utveckling.

1998/99:Ub463 av Ingvar Johnsson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nya utbildningsplatser till de mindre och medelstora högskolorna i västra Sverige.

1998/99:Ub464 av Britt Bohlin m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nya utbildningsplatser, fasta forskningsresurser och framtida medel för etableringen av centumbildning för COOP.

1998/99:Ub465 av Märta Johansson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om läkarutbildningen i Göteborg.

1998/99:Ub468 av tredje vice talman Rose-Marie Frebran m.fl. (kd, m, fp) vari yrkas att riksdagen beslutar utöka antalet årsstudieplatser vid Örebro Missionsskola inom ramen för de samlade högskoleplatserna.

1998/99:Ub471 av Carin Lundberg m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om läkarutbildningen vid Umeå universitet.

1998/99:Ub474 av Kristina Zakrisson och Birgitta Ahlqvist (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att inrätta en rymdhögskola i Kiruna.

1998/99:Ub475 av Margareta Israelsson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om den framtida utvecklingen vid Mälardalens högskola.

1998/99:Ub476 av Mariann Ytterberg och Hans Karlsson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utökade uppdrag och utökat antal studieplatser till de fyra fristående teologiska högskolorna.

1998/99:Ub480 av Lisbeth Staaf-Igelström m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utvecklingen av Högskolan i Karlstad mot ett fullvärdigt universitet.

1998/99:Ub481 av Elver Jonsson m.fl. (fp, m, v, kd, c, mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rättvisa statsbidrag för de nya teologiska högskolorna i Sverige,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en förstärkt platstilldelning till de teologiska högskolorna i Stockholm, Uppsala och Örebro samt att dessa inrangeras i de allmänna villkoren för högskoleutbildning,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att antalet årsstudieplatser räknas upp så att en rimlig tillväxt vid nya teologiska högskolor kan tillgodoses.

1998/99:Ub483 av Helena Höij m.fl. (kd) vari yrkas

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rekrytering av lärare och doktorander,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lärarnas vidareutbildning och pedagogiska kompetens,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbyggnadstakt för högskolan,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nya årsstudieplatser till de icke statliga högskolorna i allmänhet och de fria teologiska högskolorna i synnerhet,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om små och medelstora högskolor.

1998/99:Ub801 av Birger Schlaug m.fl. (mp) vari yrkas

44. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om finansiering av doktorandtjänster genom införande av grundforskningsavdrag (GFA),

53. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om principer för fördelning av forskningsresurser till universitet och högskolor,

54. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inrättande av en utvecklingsfond för små och medelstora högskolor för utveckling av forskning vid dessa lärosäten,

55. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bristande balans mellan grundforskning och sektorsforskning (tillämpad forskning) med hänsyn till samhällets behov av forskningsresurser,

56. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tillsättande av en utredning med uppdrag att föreslå lämpliga administrativa former för hanteringen av ett grundforskningsavdrag,

58. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rationalisering av sektorsforskningen,

59. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett utökat uppdrag till FRN för samordning av forskningsrådets stöd till tvärvetenskaplig forskning,

60. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av kraftigt ökad forskning inom miljöskydd, miljöbetingat hälsoskydd, miljövänlig produktion samt miljövänligare varuhantering,

61. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inrättande av ett centrum för miljöteknik.

1998/99:Ub802 av Beatrice Ask m.fl. (m) vari yrkas

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Högskolan i Karlskrona/Ronneby,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett rymduniversitet i Kiruna.

1998/99:Fi210 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari yrkas

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en strategi för utveckling av forskningsresurserna vid de nya och blivande universiteten och vid de mindre och medelstora högskolorna.

1998/99:T818 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

4. att riksdagen hos regeringen begär förslag med syfte att göra Högskolan i Karlskrona/Ronneby till ett IT-universitet i enlighet med vad som anförts i motionen.

1998/99:N327 av Kenneth Johansson (c) vari yrkas

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att internationell högskola för transport och kommunikation inrättas vid Högskolan Dalarna.

1998/99:N338 av Camilla Dahlin-Andersson m.fl. (fp) vari yrkas

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om högre utbildning.

Utskottet

I detta betänkande behandlas drygt femtio motionsyrkanden vilka huvudsakligen avser önskemål om resurser för forskning och grundläggande högskoleutbildning. De väcktes under den allmänna motionstiden hösten 1998 och har alla det gemensamt att de begär riksdagsuttalanden i de väckta frågorna; det föreslås alltså inte omedelbara beslut av riksdagen att ändra de av regeringen i budgetpropositionen för år 1999 framlagda förslagen om anslag till forskning och högre utbildning. Utskottet valde därför i höstas vid behandlingen av budgetpropositionen att inte behandla dessa yrkanden i anslutning till de budgetalternativ som då förelåg.

I några motioner tas frågan upp om *resurser till de nya universiteten*. Bakgrunden är att regeringen sommaren 1998 beslutade att högskolorna i Karlstad, Växjö och Örebro skulle benämnas universitet. Regeringens beslut grundades på riksdagens beslut hösten 1996 om vilka kriterier som skall gälla för att ett statligt lärosäte skall tilldelas rätten att benämnas universitet (prop. 1996/97:1 utg.omr. 16, bet. UbU1, rskr. 100).

Moderaterna anför i sin partimotion 1998/99:Ub424 att regeringen inte bör utnämna nya universitet utan att samtidigt binda sig för en långsiktigt hållbar finansiering, detta för att bibehålla universitetsbegreppets trovärdighet och kvalitetsstämpel. För universitetens del är det angeläget att sträva efter en organisation för forskning och utbildning som säkerställer en egen profil och särställning (yrk. 7). Kristdemokraterna finner det förvånande att regeringen inte följer upp beslutet om nya universitet och tilldelar extra resurser vad gäller forskningsanslagen till samtliga nya universitet (mot. 1998/99:Ub483 yrk. 13). Centerpartiet begär i motion 1998/99:Fi210 att en strategi läggs fast såväl för utveckling av forskningsresurserna vid de nya och blivande universiteten och vid de mindre och medelstora högskolorna som för säkrad kvalitet i undervisningen (yrk. 17). I motion 1998/99:Ub430 (c) anför som en strategi för att bygga upp de fasta forskningsresurserna vid de nya universiteten att benämningen universitet, om den skall betyda något, förutsätts få återverkningar i form av ökade resurser för forskning och forskarutbildning (yrk. 2). Motionären, som främst har Örebro universitet i åtanke, menar att en kraftig förstärkning av sådana resurser är påkallad. I motion 1998/99:Ub801 (mp) redovisas principer för fördelning av forskningsresurser till universitet och högskolor, vilka riksdagen bör uttala sig för (yrk. 53). I samma motion föreslås att en utvecklingsfond skall inrättas för små och medelstora högskolor för utveckling av forskning vid lärosätena i fråga. Fonden skall i första hand avse grundforskning och handhas av Högskoleverket (yrk. 54).

U t s k o t t e t anser att riksdagen bör avslå samtliga nu redovisade yrkanden. Som skäl härför vill utskottet anföra följande.

I budgetpropositionen för år 1999 framhöll regeringen att beslutet sommaren 1998 att högskolorna i Karlstad, Växjö och Örebro skall benämnas universitet, liksom det sannolika framtida beslutet om Mitthögskolan, innebär ett åtagande av regeringen för en framtida resurstillväxt som stärker kvaliteten såväl på utbildning som forskning (prop. 1998/99:1 utg.omr. 16 s. 105). Regeringen framhöll vidare att det enligt dess uppfattning inte var önskvärt att alla universitet utvecklas till lärosäten som bedriver forskning och forskarutbildning inom samtliga vetenskapsområden. I stället bör de högskolor som blir universitet profilera och specialisera sin utbildning och forskning inom områden där de redan har verksamhet av hög kvalitet och där verksamhet av hög kvalitet kan utvecklas. Samhällets behov liksom forskarsamhällets identifiering av fruktbara nya forskningsfält bör vara styrande. Utskottet delar denna syn på frågan om nya universitet och vill i sammanhanget erinra om att regeringens beslut i ärenden som avser benämningen universitet på en

högskola föregås av att Högskoleverket prövar huruvida högskolan i fråga nått den kvalitativa nivå som erfordras.

Utskottet har tidigare under innevarande riksmöte noterat att de tre nyblivna universiteten redan år 1998 fick en påtaglig ökning av sina anslagsposter under anslaget Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor. Jämfört med budgetåret 1997 har anslagen till forskning och forskarutbildning vid vart och ett av de aktuella lärosätena ökat med 74 % (bet. 1998/99:UbU1 s. 47). Utskottet utgår från att forskningen vid dessa nya universitet kommer att utvecklas och förstärkas.

Utskottet vill inte ställa sig bakom förslaget att inrätta en fond för utveckling av forskning vid små och medelstora högskolor.

Beträffande kvalitetskrav vid forskarutbildning instämde utskottet hösten 1997 i vad regeringen hade anfört i proposition 1996/97:141 Högskolans ledning, lärare och organisation, nämligen att lärosätena själva har ett stort ansvar för att utveckla och bibehålla lokala inriktningar och profiler som förstärker mångfalden och bidrar till en gemensam satsning på högre utbildning och forskning (bet. 1997/98:UbU3 s. 34).

I några motioner framförs önskemål om *resurser för forskning till vissa av motionärerna angivna lärosäten*. Med likalydande motiveringar begär Moderaterna i motionerna 1998/99:Ub424 yrkande 9, 1998/99:Ub802 yrkande 6 och 1998/99:T818 yrkande 4 att Högskolan i Karlskrona/Ronneby skall ges möjlighet att bli en komplett specialhögskola inom informationsteknik och så småningom ett IT-universitet. I motionerna 1998/99:Ub411 (m), 1998/99:Ub451 (kd) och 1998/99:Ub480 (s) framförs önskemål om satsning på Karlstads universitet. Motionärerna hänvisar till föreliggande behov och till att den gjorda uppräknningen av forskningsanslaget är alltför knapphändig samt att lärosätet bör utvecklas till ett fullvärdigt universitet. Resurser till Mitthögskolan är föremål för yrkandena i motionerna 1998/99:Ub434 (s) och 1998/99:Ub461 (s). Enligt den förra gäller det att fullfölja högskolans program för anställning av professorer, enligt den senare bör bl.a. satsningen på skogsforskning fortsätta liksom satsningen på ett centrum för frågor om inneklimatehälsa. Linköpings universitet bör enligt motion 1998/99:Ub423 (m) tillföras forskningsresurser så att Campus Norrköping kan utvecklas utan att det sker på bekostnad av andra delar av universitetets verksamhet. I motion 1998/99:Ub475 (s), slutligen, begärs ett uttalande av riksdagen om den framtida utvecklingen vid Mälardalens högskola. Denna bör bli ett universitet, varvid teknik är det vetenskapsområde som i första hand bör komma i fråga.

U t s k o t t e t avstyrker yrkandena och hänvisar till vad utskottet anfört i det föregående om regeringens prövning av framställningar från lärosätena själva om rätt att benämnas universitet och till vad regeringen tidigare anfört om regeringens åtaganden avseende den ”nya” universiteten.

När det gäller Linköpings universitet – och även de övriga lärosätena – anser utskottet att riksdagen bör avvakta regeringens på lärosätenas framställningar baserade beredning av nästa budgetproposition med eventuella förslag om tillskott av forskningsresurser till de nu aktuella universiteten och högskolorna. Utskottet är alltså inte berett att med anledning av förevarande

yrkanden föreslå riksdagen att uttala sig för särskild satsning på något av de i sammanhanget aktuella lärosätena.

Det krävs *ett rymduniversitet i Kiruna* jämte internationella allianser för att kunna gå vidare med och utveckla spetskunnande inom rymdforskningens domäner, menar Moderaterna i motionerna 1998/99:Ub424 (yrk. 10) och 1998/99:Ub802 (yrk. 7). Motionärerna åberopar Sveriges långa tradition inom rymdforskningen. Enligt motion 1998/99:Ub474 (s) bör riksdagen uttala sig för att inrätta en *rymdhögskola* i Kiruna. För detta finns det goda förutsättningar, och motionärerna ger en beskrivning av dagens forsknings- och utbildningsverksamhet i Kiruna på rymdområdet.

U t s k o t t e t, som anser att riksdagen bör avslå yrkandena, vill med anledning av motionerna anföra följande.

De båda universiteten i Umeå och Luleå har sedan flera år tillbaka utbildnings- och forskningsverksamhet förlagd till Kiruna. Utskottet noterar bl.a. att institutionen för rymdfysik vid Umeå universitet är placerad i Kiruna och att universitetets matematisk-naturvetenskapliga fakultet har ett nära samarbete med Institutet för rymdfysik i Kiruna, där flera professorer och andra forskare tillhör fakulteten. Inom Miljö- och rymdforskningsinstitutet i Kiruna finns Climate Impacts Research Center, ett samarbetsprojekt mellan Kungliga Vetenskapsakademien, Stockholms universitet, Lantbruksuniversitetet och Umeå universitet. Viss grundutbildning vid Umeå universitet är lokaliserad till Kiruna, såsom rymdingenjörsprogrammet (120 poäng) och utbildningen för teknologie kandidat- resp. magisterexamen med rymdteknik som huvudämne. När det gäller Luleå tekniska universitet är situationen likartad: en viss del av den civilingenjörsutbildning som avser rymdteknik sker i Kiruna och i samarbete med Institutet för rymdfysik. Den treåriga ingenjörsutbildningen i geografisk informationsteknik bedrivs i sin helhet i Kiruna. I sammanhanget kan nämnas att Luleå tekniska universitet inom ramen för samarbete med de fyra kommunerna i Lappland har förlagt lärarutbildning till Kiruna.

Enligt utskottets uppfattning kan en utökad verksamhet i Kiruna inom forskning och grundläggande högskoleutbildning åstadkommas i första hand genom en fortsatt samverkan mellan berörda organ i Kiruna och de båda nordligaste universiteten. Härigenom bör kvaliteten på verksamheten långsiktigt kunna garanteras. Utskottet avstyrker sålunda bifall till förslag om uttalande av riksdagen om ett nytt självständigt lärosäte i Kiruna.

I motion 1998/99:Ub483 (kd) behandlas frågan om *rekrytering av lärare och doktorander*. Med hänvisning till att det enligt motionärerna saknas långsiktighet i regeringens högskoleutbyggnad, vilket har gjort det svårt att rekrytera och behålla kompetenta lärare och till att det har blivit svårare att rekrytera doktorander inom vissa områden efterlyses i motionen regeringens syn på rekryteringen till forskarstudier (yrk. 7). Miljöpartiet återkommer i motion 1998/99:Ub801 yrkande 44 till förslaget att finansiera doktorandtjänster genom att införa ett system med grundforskningsavdrag innebärande att medel förs över från sektorsforskningen till forskningsråden och högskolornas fakultetsanslag (anslag till vetenskapsområden för grundforskning och

forskarutbildning). De forskarstuderandes ekonomiska situation skulle kraftigt förbättras utan att ytterligare medel behöver tillskjutas i budgeten.

U t s k o t t e t avstyrker bifall till yrkandena. Som skäl vill utskottet anföra följande.

Vid behandlingen hösten 1997 av förslaget i budgetpropositionen för år 1998 till reformering av forskarutbildningen uppehöll sig utskottet utförligt vid vad regeringen förordat om principer för uppställande av examensmål för forskarutbildningen (bet. 1997/98:UbU7 s. 9). Utskottet och riksdagen ställde sig bakom den föreslagna ordningen att ett särskilt uppdrag avseende forskarutbildningen skulle ges till varje lärosäte med rätt att utfärda doktorsexamen (rskr. 109). De nya reglerna trädde i kraft den 1 januari 1999. En tabellarisk översikt över de preliminära examensmålen (inkl. licentiatexamen) finns återgiven i utskottets betänkande 1997/98:UbU7 s. 8. Dessa var baserade på den bedömning som enligt regeringen då kunde göras av lärosätenas samlade kapacitet inom forskarutbildningen och av det förväntade nationella behovet av forskarutbildade inom olika delar av samhället. Utskottet delade regeringens uppfattning att dessa kvantitativa mål för examinationen inom forskarutbildningen kunde skapa incitament för lärosätena och fakultetsnämnderna att effektivisera utbildningen och öka examinationen. En uppföljning förutsattes ske på både central och lokal nivå av hur examensmålen uppfylls.

Utskottet finner också skäl att erinra om att riksdagen vid behandlingen av budgetpropositionen hösten 1997 på utskottets initiativ beslutade en viss ändrad medelsanvändning inom anslagen till universiteten. Avsättningarna inom respektive fakultetsanslag till studiefinansiering i forskarutbildningen ökades med sammanlagt 50 miljoner kronor i förhållande till vad regeringen utgått från i budgetpropositionen (bet. 1997/98:UbU1, rskr. 108).

När det gäller förslaget att finansiera doktorandtjänster genom att införa grundforskningsavdrag erinrar utskottet om att ett liknande förslag avstyrktes två gånger under föregående riksmöte (bet. 1997/98:UbU1 s. 56, 1997/98:UbU7). Utskottet, som i det följande har anledning att återkomma till frågan om grundforskningsavdrag, vidhåller sin uppfattning att riksdagen bör avslå förslaget.

Högskolelärares pedagogiska kompetens tas upp till behandling i motion 1998/99:Ub483 (kd) yrkande 8, vari begärs ett tillkännagivande till regeringen om vad i motionen anförts om vikten av pedagogisk förnyelse och skickliga lärare inom den högre utbildningen. Sålunda bör pedagogiska meriter i högre grad betonas vid anställning som professor, menar motionärerna som efterlyser resurser och konkreta förslag.

U t s k o t t e t har ingen annan uppfattning än motionärerna i frågan, men anser att syftet med motionen är tillgodosett dels genom gällande bestämmelser – vilka utskottet i korthet skall relatera nedan – dels genom att frågan nyligen har ägnats skärpt uppmärksamhet av utskottet med anledning av att behovet av pedagogisk utbildning av lärarna inom universitet och högskolor under de senaste riksmötena tagits upp i flera parti- och kommittémotioner. De särskilda medel som tidigare under 90-talet avsattes för pedagogisk utveckling av högskolans lärare hade upphört efter utgången av läsåret 1995/96

och det rådde ovisslet om i vilken omfattning sådan verksamhet pågick inom universitetet/högskolorna. Ett enigt utskott uppdrog i maj 1998 åt sitt kansli att i uppföljningssyfte granska universitetens/högskolornas utbildning och fortbildning i pedagogik för sina lärare. Under hösten 1998 presenterades resultatet av undersökningen för utskottet (Pedagogisk utbildning för högskolans lärare. Utredningar från riksdagen, 1998/99:URD2). Det som framkom av undersökningen var i vissa avseenden nedslående. Högskolorna hade inget samlat grepp om behovet av pedagogisk kompetensutveckling, trots att samtliga lärosäten hade beslut av ledningen (styrelsen och/eller rektor) att satsa på utveckling av lärarnas pedagogiska kompetens. Det var dock möjligt att konstatera att ambitionsnivån på flera håll var stigande, men att det förelåg hinder för att förverkliga ambitionerna. Det fanns t.ex. inte utrymme att frigöra tid för att lärarna skulle kunna delta i kompetensutveckling mot bakgrund av den pågående expansionen av högskolans grundutbildning. Ersättningen till lärosätena för helårsstudenter och helårsprestationer hade sänkts av besparingsskäl.

Utskottet, som låtit distribuera rapporten till alla berörda myndigheter, kan nu konstatera att regeringen inför år 1999 i berört hänseende avsevärt har skärpt skrivningarna i regleringsbrevets avsnitt om högskolornas verksamhetsmål och återrapportering. Regeringen föreskriver sålunda att högskolorna skall intensifiera det pedagogiska utvecklingsarbetet och aktivt arbeta med undervisningens förnyelse inom såväl grundutbildning som forskarutbildning. Högskolorna skall utbilda alla nyanställda lärare i undervisningsformer, metodiska ansatser, examinations- och utvärderingsformer samt i andra områden som är av betydelse för att högskolans utbildning skall hålla hög pedagogisk kvalitet. Vidare skall högskolorna regelmässigt erbjuda lärarna fortbildning och vidareutbildning i nämnda områden. I dessa utbildningar skall bl.a. betydelsen av att kvinnliga och manliga studenter finner sig lika väl till rätta med t.ex. seminariekultur och handledning uppmärksammas. Med nyanställd avses i det här sammanhanget dels de som erhållit tillsvidareanställning, dels de som erhållit tidsbegränsad anställning överstigande ett år. Regeringen föreskriver vidare att det av årsredovisningen skall framgå vilken omfattning utbildningen för nyanställda lärare har haft samt hur stor andel av samtliga nyanställda lärare som har deltagit. Vidare skall högskolorna redovisa andelen lärare som har deltagit i pedagogisk vidareutbildning samt inriktning och omfattning av densamma.

Beträffande frågan om den pedagogiska meriteringen vill utskottet peka på att det numera föreskrivs i högskolelagen (1992:1434, ändr. 1997:797) att såväl professor som lektor skall ha pedagogisk skicklighet. För båda dessa lärarkategorier har det förts in i högskoleförordningen (SFS 1993:100, ändr. SFS 1998:1003) bestämmelser att vid anställning lika stor omsorg skall ägnas prövningen av den pedagogiska skickligheten som prövningen av den vetenskapliga skickligheten och andra behörighetsgrundande förhållanden (4 kap. 5 och 7 §§).

Miljöpartiet återkommer i motion 1998/99:Ub801 till frågan om *balans mellan grundforskning och sektorsforskning*. Den nuvarande situationen gör det nödvändigt att vidta kraftiga åtgärder för att återställa balansen, och

motionärerna hänvisar till sitt tidigare framförda förslag om en ordning som innebär att medel överförs från den tillämpade forskningen till grundforskningen genom ett grundforskningsavdrag (yrk. 55). En utredning bör tillsättas med uppdrag att föreslå lämpliga administrativa former för hanteringen av ett sådant avdrag (yrk. 56). Vidare bör en omprövning ske av sektorsforskningens behov av resurser, så att kommande fördelning verkligen återspeglar samhällets behov och forskningens kvalitet (yrk. 58). Slutligen förordas i motionen ett utökad uppdrag till Forskningsrådsnämnden (FRN) att ansvara för samordning av universitetsforskning och forskning inom olika sektorsorgan och näringslivet (yrk. 59).

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen skall avslå yrkandena. Kommittén för översyn av den svenska forskningspolitiken (Forskning 2000) överlämnade i slutet av förra året sitt betänkande *Forskningspolitik* (SOU 1998:128). Remissbehandlingen av utredningens förslag har just avslutats. Den fortsatta beredningen inom Regeringskansliet av ärendet beräknas – enligt en till riksdagen överlämnad propositionsförteckning avseende återstoden av innevarande riksmöte – bl.a. utmynna i en proposition under våren om forskningens framtida organisation. Utskottet har erfarit att regeringen under våren 2000 avser att förelägga riksdagen en utförligare forskningspolitisk proposition.

Enligt utskottets uppfattning är den i motionen aktualiserade frågan om grundforskningens betydelse så viktig att riksdagen bör kunna utgå från att den blir föremål för övergripande forskningspolitiska överväganden och förslag i nästa forskningspolitiska proposition.

Ett konkret förslag om ökad *miljöforskning* framförs i motion 1998/99: Ub801 (mp). Med hänvisning till behovet av kraftigt ökad forskning inom miljöskydd, miljöbetingat hälsoskydd, miljövänlig produktion och miljövänligare varuhantering föreslår motionärerna att regeringen skall tillsätta en arbetsgrupp för planering av ett miljötekniskt institut som i sin konstruktion påminner om det nyligen inrättade tekniska forskningsinstitutet i Göteborg (yrk. 60 och 61).

U t s k o t t e t avstyrkte för ett år sedan ett likartat motionsyrkande med hänvisning till pågående utredningsarbete inom Miljövårdsberedningen samt till ett uppdrag till FRN att tillsammans med Naturvårdsverket utveckla och konkretisera det svenska programmet för forskning till stöd för en hållbar utveckling (bet. 1997/98:UbU13). FRN redovisade sitt uppdrag i november 1998. Redovisningen omfattar ett huvudbetänkande, *Forskning för hållbar utveckling – en nationell strategi* (FRN rapport 1998:21) samt ett underlagsmaterial bestående av nio bilagor. Dessförinnan hade Miljövårdsberedningen överlämnat till regeringen två rapporter om kunskapscentrum för ekologisk hållbar utveckling: *Kunskapscentrum för ekologisk hållbar utveckling* (Miljövårdsberedningens rapport 1998:2) och *Bildandet av Centrum för kunskap om ekologisk hållbarhet* (Miljövårdsberedningens rapport 1998:3). Den nya myndigheten, Centrum för kunskap om ekologisk hållbarhet, inrättades den 1 februari efter beslut i december 1998 av regeringen om förordning med instruktion för myndigheten (SFS 1998:1835).

Enligt utskottets uppfattning är syftet med motionsyrkandet tillgodosett, varför utskottet avstyrker bifall till detsamma.

I tre motioner framförs önskemål om uttalande av riksdagen om *professurer* i skilda ämnen. Enligt motion 1998/99:Ub227 (c) yrkande 16 är det viktigt att stärka didaktikämnet genom att ordinarie professorer inrättas i ämnet vid landets lärarhögskolor genom tillskott av specialdestinerade resurser. I motion 1998/99:Ub420 (c) begärs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att medel bör anvisas till den landstingskommunala Hälsohögskolan i Jönköping så att denna i samarbete med stiftelsehögskolan i Jönköping kan inrätta en professur i omvårdnadskunskap. I motion 1998/99:Ub444 (s) anförts att det bästa sättet att få fart på och garantera en långsiktig verksamhet med god malmgeologisk forskning är att skapa en professur i malmgeologi på heltid i Luleå.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen skall avslå motionsyrkandena. Sedan flera år har en statlig högskola rätt att självständigt anställa lärare som professorer. Denna rätt gäller från den 1 januari 1999 även för de mindre och medelstora högskolorna. Dock får inte kommuner och landsting anställa lärare som professorer (högskoleförordningen, SFS 1993:100, 11 kap. 5 §) för sin högskoleutbildning.

Önskemål om en *forskarskola* framförs i motion 1998/99:Ub447 (kd). Ett lämpligt lärosäte bör få i uppdrag att starta en nationell tvärvetenskaplig forskarskola som vänder sig till doktorander med didaktisk inriktning inom det egna ämnes- eller yrkesområdet (yrk. 10).

U t s k o t t e t har inget att erinra mot tanken bakom yrkandet, men anser att förverkligandet av en forskarskola i huvudsaklig överensstämmelse med motionens syfte bör kunna ske utan att riksdagen med anledning av motionen begär att regeringen skall föranstalta om någon särskild åtgärd. Det bör i första hand ankomma på lärosätena själva att ta erforderliga initiativ till förnyelse av sin verksamhet, t.ex. i form av en forskarskola. Riksdagen bör med hänvisning härtill avslå yrkandet.

I motion 1998/99:Ub217 (m) framhålls vikten av *hushållsvetenskaplig forskning*. Grundutbildningen vid befintliga tre hushållsvetenskapliga institutioner är i stort behov av forskningsanknytning, heter det i motionen.

U t s k o t t e t avstyrker yrkandet. Liksom tidigare, när utskottet föreslagit avslag på likartade yrkanden, vill utskottet erinra om att det ankommer på respektive lärosäte att fördela de resurser som statsmakterna har tilldelat för forskning och forskarutbildning mellan olika ämnen och institutioner (senast i bet. 1995/96:UbU4).

Dimensionering m.m. av grundläggande högskoleutbildning

Kristdemokraterna föreslår i motion 1998/99:Ub483 yrkande 10 en lugnare *utbyggnadstakt för högskolan*. Man menar att den enligt motionärerna alltför snabba expansionen skapar en rad problem när det gäller lärarekrytering, studentbostäder och s.k. kringresurser.

U t s k o t t e t avstyrkte i höstas vid sitt ställningstagande till Kristdemokraternas budgetalternativ ett yrkande med samma innebörd och vidhöll att riksdagen inte borde frångå sina tidigare beslut om utbyggnad av den grundläggande högskoleutbildningen (bet. 1998/99:UbU1 s. 50). Utskottet har inte ändrat uppfattning, varför ett uttalande av riksdagen i enlighet med förevärande yrkande avstyrks.

Med i det närmaste identiska motiveringar begärs i motionerna 1998/99:Ub415 (m) och 1998/99:Ub465 (s) ett tillkännagivande till regeringen om vad i motionerna anförts om *läkarutbildningen i Göteborg*. Motionärerna åberopar att antalet tillgängliga utbildningsplatser i Västsverige är mindre än i övriga regioner och att det råder en tilltagande brist på läkare i landet. I Göteborg finns det god tillgång på kliniska utbildningsplatser, sägs det i motionen. – *Läkarutbildningen i Umeå* behandlas utförligt i motion 1998/99:Ub471 (s). Det har enligt motionen blivit svårare att rekrytera läkare i Norrland, varför det föreligger ett behov av utökad läkarutbildning där. En förutsättning för en sådan ökning är att Umeå universitet och landstingen i norr erhåller full ersättning för själva utbildningen och för upplåtelsen av sjukhus och vårdcentraler. Den s.k. ALF-ersättningen är orättvis jämförd med motsvarande ersättning till andra landsting.

U t s k o t t e t behandlade så sent som i höstas frågan om ersättningen för klinisk utbildning och forskning enligt avtalen mellan staten och huvudmännen (ALF-avtalet) och framhöll liksom tidigare att det nuvarande avtalet är otillfredsställande. Utskottet konstaterar nu att regeringen den 22 december 1998 sade upp avtalen om samarbete om läkarutbildning och forskning m.m. med Malmö och Göteborgs kommuner samt med landstingen i Uppsala län, Östergötlands län, Skåne län, Västra Götalands län och Västerbottens län.

När det gäller den långsiktiga tillgången på läkare framgår det av utbildningsministrarnas och socialministrarnas svar på interpellationer i kammaren den 26 januari att regeringen följer utvecklingen mycket noga (prot. 1998/99:45). Socialstyrelsen har fått i uppdrag av regeringen att utforma ett centralt planeringsstöd för att underlätta landstingens planering av den framtida tillgången på läkare med olika specialiteter. Avsikten är att detta planeringsstöd också skall ligga till grund för beslut om dimensionering av den grundläggande läkarutbildningen. Utbildningsministern räknar med att i samband med budgetarbetet i höst återkomma till riksdagen med en redovisning av situationen och eventuellt lägga fram förslag.

Med hänvisning till det anförda anser utskottet att något uttalande av riksdagen med anledning av motionerna inte nu behövs, varför de avstyrks.

I motionerna 1998/99:Ub468 (kd), 1998/99:Ub476 (s), 1998/99:Ub481 (fp) och 1998/99:Ub483 (kd) yrkande 12 begärs uttalande av riksdagen om ökat antal platser vid *de fristående teologiska högskolorna* i Stockholm, Uppsala och Örebro. Motionärerna åberopar en rad omständigheter som skäl härför, såsom en allt större studerandetillströmning, ekonomisk orättvisa mellan etablerade äldre lärosäten och de nya teologiska högskolorna, avsaknad av ”lokalpeng” samt hög kvalitet på utbildningen.

U t s k o t t e t vill först inräna om att föreliggande rätt till statsbidrag för ett visst antal helårsstudenter och helårsprestationer vid de aktuella teolo-

giska högskolorna regleras genom ett avtal mellan staten och skolorna som – genom att ingen av parterna sade upp det inför halvårsskiftet förra året – har förlängts med fem år fr.o.m. den 1 juli 1998.

När det gäller ökningen av antalet permanenta platser i riket under perioden 1997–2000 konstaterar utskottet att det vid fördelningen av sådana platser år 2000 har undantagits resurser motsvarande 325 heltidsstuderande (jfr tabell prop. 1998/99:1 utg.omr. 16 s. 85). Utskottet har inget att erinra mot att en del av dessa resurser utnyttjas för en förstärkning av de teologiska högskolorna och utgår från att regeringen överväger detta vid beredningen av nästa budgetproposition. Utskottet anser inte att det behövs någon särskild åtgärd från riksdagens sida i frågan, varför motionerna avstyrks. I sammanhanget vill utskottet erinra om att regeringen helt nyligen beslutat att lämna statsbidrag till Teologiska Högskolan i Stockholm för att bedriva utbildning i demokratifrågor och mänskliga rättigheter under perioden 1 januari–30 juni 1999. Högskolan erhöll medel för motsvarande utbildning under åren 1997 och 1998.

I sju motioner anför synpunkter på *hur platserna för den grundläggande högskoleutbildningen har fördelats* eller borde fördelas mellan högskolorna. Enligt motionerna 1998/99:Ub410 (c) yrkande 1 och 1998/99:Ub463 (s) har antalet platser som tilldelats de mindre och medelstora högskolorna i västra Sverige inte räckt till för att tillgodose ett ökat intresse för högskoleutbildning i regionen. – Med hänvisning till att Högskolan i Trollhättan har utvecklat sitt profilområde, COOP (*cooperative education*), begärs i motion 1998/99:Ub464 (s) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nya utbildningsplatser, fasta forskningsresurser och framtida medel för etablering av centrumbildning för COOP. – Ett uttalande av riksdagen om den nationella betydelsen av att Uppsala förblir ett internationellt attraktivt kunskapscentrum begärs i motion 1998/99:Ub437 (m, kd, fp) yrkande 2. Motionens båda yrkanden har sin bakgrund i vad motionärerna uppfattar som en njuv inställning från statsmakternas sida till Uppsala universitet. Tilldelningen av nya platser och forskningsresurser bör i ökad utsträckning styras av de studerandes förstahandsval (yrk. 1). – För utvecklingen inte bara i regionen kring Stockholm utan även i det övriga Sverige är det nödvändigt med kraftig utbyggnad av högskoleutbildningen i Storstockholm, hävdas det i motion 1998/99:N338 (fp) yrkande 5. – Ett uttalande av riksdagen om inriktningen av den fortsatta utbyggnaden av högskoleutbildningen i nordvästra Skåne begärs i motion 1998/99:Ub418 (m). Regionen i fråga, med Helsingborg som huvudort, är enligt motionärerna det område i Sverige som är sämst tillgodosett när det gäller tillgång på högskoleutbildning. – Fler platser i grundutbildningen vid Högskolan i Jönköping bör prioriteras, framförs som önskemål i motion 1998/99:Ub443 (s). Motionärerna anför som skäl ett starkt sökandetryck, ett litet antal platser i förhållande till folkmängden i regionen samt att regionens låga utbildningsnivå pekar på en underdimensionering av högskolan.

U t s k o t t e t avstyrker samtliga yrkanden och vill som skäl härför anföra följande.

Utskottet tillstyrkte så sent som i höstas regeringens förslag till anslag för universiteten och högskolorna på alla punkter och hade inget att erinra mot den då redovisade fördelningen av högskoleplatser mellan lärosätena. När det gäller fördelningen av platser framdeles utgår utskottet från att regeringen tar del av de synpunkter som motionärerna framfört i de nu redovisade motionerna. Liksom tidigare vill utskottet i det här sammanhanget erinra om att fördelningen av platser bestäms genom en avvägning av flera faktorer, såsom studenternas efterfrågan, näringslivets behov i olika delar av landet samt de olika lärosätenas möjligheter att anordna utbildning och ta emot studerande (jfr bet. 1997/98:UbU1 s. 41).

Utan motivering begärs i motion 1998/99:N327 (c) yrkande 8 ett uttalande av riksdagen om en *internationell högskola för transport och kommunikation* vid Högskolan Dalarna.

U t s k o t t e t anser inte att riksdagen skall göra det begärda uttalandet. Riksdagen bör dels kunna utgå från att regeringen i det reguljära budgetarbetet prövar förslag liknande det nu aktuella, dels kunna förutsätta att den nu ifrågavarande högskolan inom ramen för tillgängliga resurser skapar den profil man önskar ha.

I motion 1998/99:Ub414 (kd) yrkas att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna vad i motionen anförts om en utökning av *utbildningsplatserna vid psykologprogrammet*. Motionären menar att en sådan behövs bl.a. mot bakgrund av förväntade pensionsavgångar. Motionären uttrycker också oro över att frånvaron av särskilda utbildningsuppdrag för psykologprogrammet skapar osäkerhet när det gäller styrningen av resurser till utbildningen.

U t s k o t t e t avstyrker motionen.

Psykologer utbildas vid universiteten i Uppsala, Stockholm, Lund, Göteborg, Linköping och Umeå. Som framgår av motionen är psykologutbildningen mycket eftersökt.

Utskottet har erfarit att det inom Regeringskansliet förbereds ett uppdrag till Högskoleverket att göra en närmare analys av vilka högskoleutbildningar som bör öka i omfattning respektive vilka utbildningar som bör dras ned. Analysen skall göras utifrån prognoser samt statistik framtagen av Statistiska centralbyrån. Mot bakgrund av det arbete som pågår inom Regeringskansliet med att ta fram underlag för eventuella beslut om särskilda utbildningsuppdrag bör motionen inte föranleda någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

Tom Tits Experiment i Södertälje bör tilldelas platser för lärarutbildning föreslås det i motion 1998/99:Ub413 (m, fp). Platserna bör avse utbildning för årskurserna 1–7 i matematik/naturorientering. Motionärerna hänvisar till de goda erfarenheter som har gjorts av det hittillsvarande samarbetet, varigenom Lärarhögskolan i Stockholm (LHS) placerar studerande vid Tom Tit.

U t s k o t t e t har inhämtat följande om det ifrågavarande samarbetet.

Till Tom Tits Experiment har LHS förlagt en variant av grundskolläroverbyggnaden (för årskurserna 1–7) med inriktning mot matematik och naturvetenskapliga ämnen och med konstnärlig inriktning. Ansvaret för varianten ligger på institutionen för matematik och naturvetenskap på LHS, medan

ansvaret för genomförandet ligger på Tom Tits Experiment. Utbildningen skall följa fastställd utbildningsplan för grundskolläroverutbildningen och likaså fastställda kursplaner. Dessa har tagits fram i samarbete mellan LHS och Tom Tits Experiment och fastställts på institutionen för matematik och naturvetenskap alternativt på berörda institutioner vid Stockholms universitet. Det som i strukturen skiljer sig från den reguljära utbildningen inne i Stockholm är att ämnena bild och teknik fått ett större utrymme i Södertäljevarianten.

Utskottet anser att samarbetet mellan LHS och Tom Tits Experiment är ett utomordentligt initiativ, inte minst mot bakgrund av strävandena att öka intresset hos lärare och elever för de naturorienterade och tekniska ämnena. Tyvärr, framgår det av det inhämtade materialet, är intresset för den aktuella utbildningsvarianten lågt. Den av högskolan beslutade dimensioneringen är inte fylld.

Mot bakgrund av att det ankommer på högskolemyndigheterna själva – i det här fallet LHS – att besluta om hur de skall lägga upp sin utbildningsverksamhet och besluta i frågor om lokalisering bör motionen avslås av riksdagen.

För *Stenebyskolans* i Dals Långed räkning bör det avsättas 72 högskoleplatser för år 2000, föreslås det i motion 1998/99:Ub409 (c). Motionären pekar på att skolan ansökt om rätt att utfärda högskoleexamen och erhållit goda vitsord vid Högskoleverkets prövning våren 1997, även om verket ansåg att det ännu är ”en bit kvar” fram till att bli en konstnärlig högskola.

U t s k o t t e t föreslår riksdagen att avslå motionen. Liksom tidigare när det gäller Stenebyskolan vill utskottet erinra om att det ankommer på respektive universitet och högskola att avgöra frågan om förläggning av högskoleutbildning, i förevarande fall Göteborgs universitet (jfr bet. 1994/95:UbU10). Som det påpekas i motionen gäller som planeringsförutsättning för konstnärliga utbildningar inför budgetåret 2000 att delar av Stenebyskolans verksamhet inom formgivning och design integreras med Göteborgs universitet. Utbildningen vid Stenebyskolan finansieras och bedrivs för närvarande som s.k. kompletterande skola.

Regeringen bör enligt motion 1998/99:Ub442 (mp) återkomma till riksdagen med förslag till ekonomiskt stöd för att skapa ett *kvinnouniversitet*. En miljon kronor bör anvisas till den ideella verksamhet som i dag pågår vid ”det första kvinnouniversitetet i landet” i Västernorrland.

U t s k o t t e t avstyrker bifall till motionen. I sitt yttrande till arbetsmarknadsutskottet våren 1998 med anledning av propositionen om regional tillväxt pekade utskottet bl.a. på att Kvinnouniversitetet med stöd från Länsstyrelsen och Länsarbetsnämnden i Västernorrlands län genomfört två EU-projekt för att stärka arbetslösa kvinnor (yttr. 1997/98:UbU6y). En utvärdering av projektet pågick då och skulle redovisas i maj 1998 till länsstyrelsen. Enligt vad utskottet har erfarit pågår utvärderingen fortfarande. Som villkor för de anvisade medlen gällde att en utvärdering skulle ske.

Utskottet hemställer

1. beträffande *resurser för forskning vid de nya universiteten*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub424 yrkande 7, 1998/99:Ub430 yrkande 2, 1998/99:Ub483 yrkande 13, 1998/99:Ub801 yrkandena 53 och 54 samt 1998/99:Fi210 yrkande 17,

res. 1 (m, kd, c, fp)

res. 2 (mp) - delvis

2. beträffande *resurser för forskning till vissa närmare angivna lärosäten*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub411, 1998/99:Ub423, 1998/99:Ub424 yrkande 9, 1998/99:Ub434, 1998/99:Ub451, 1998/99:Ub461, 1998/99:Ub475, 1998/99:Ub480, 1998/99:Ub802 yrkande 6 och 1998/99:T818 yrkande 4,

res. 3 (m) - delvis

3. beträffande *rymduniversitet m.m. i Kiruna*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub424 yrkande 10, 1998/99:Ub474 och 1998/99:Ub802 yrkande 7,

res. 3 (m) - delvis

4. beträffande *rekrytering av doktorander, m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub483 yrkande 7 och 1998/99:Ub801 yrkande 44,

5. beträffande *högskolelärares pedagogiska kompetens*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub483 yrkande 8,

6. beträffande *resurser till grundforskning, m.m.*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub801 yrkandena 55, 56, 58 och 59,

res. 2 (mp) - delvis

7. beträffande *miljöforskning*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub801 yrkandena 60 och 61,

res. 2 (mp) - delvis

8. beträffande *professurer*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub227 yrkande 16, 1998/99:Ub420 och 1998/99:Ub444,

res. 4 (c) - delvis

9. beträffande *forskarskola*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub447 yrkande 10,

10. beträffande *hushållsvetenskaplig forskning*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub217 yrkande 4,

11. beträffande *utbyggnadstakten för högskolan*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub483 yrkande 10,

res. 5 (kd)

12. beträffande *läkarutbildningen i Göteborg och Umeå*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub415, 1998/99:Ub465 och 1998/99:Ub471,

13. beträffande *de fristående teologiska högskolorna*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub468, 1998/99:Ub476,
1998/99:Ub481 och 1998/99:Ub483 yrkande 12,
14. beträffande *fördelningen av högskoleplatser*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub410 yrkande 1,
1998/99:Ub418, 1998/99:Ub437, 1998/99:Ub443, 1998/99:Ub463,
1998/99:Ub464 och 1998/99:N338 yrkande 5,
res. 6 (m, kd, fp)
15. beträffande *internationell transporthögskola*
att riksdagen avslår motion 1998/99:N327 yrkande 8,
res. 4 (c) - delvis
16. beträffande *psykologutbildning*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub414,
17. beträffande *Tom Tits Experiment i Södertälje*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub413,
18. beträffande *Stenebyskolan*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub409,
19. beträffande *kvinnouniversitet*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub442.

Stockholm den 18 februari 1999

På utbildningsutskottets vägnar

Jan Björkman

I beslutet har deltagit: Jan Björkman (s), Britt-Marie Danestig (v), Beatrice Ask (m), Eva Johansson (s), Inger Lundberg (s), Yvonne Andersson (kd), Lars Hjertén (m), Majléne Westerlund Panke (s), Tomas Högström (m), Torgny Danielsson (s), Tomas Eneroth (s), Lennart Gustavsson (v), Erling Wälivaara (kd), Per Bill (m), Gunnar Goude (mp), Sofia Jonsson (c) och Barbro Westerholm (fp).

Reservationer

1. Resurser för forskning vid de nya universiteten (mom.1)

Beatrice Ask (m), Yvonne Andersson (kd), Lars Hjertén (m), Tomas Högström (m), Erling Wälivaara (kd), Per Bill (m), Sofia Jonsson (c) och Barbro Westerholm (fp) anför:

Regeringen bör ge riksdagen möjlighet att ta ställning till en strategi för utveckling av *forskningsresurserna vid de nya universiteten* och de mindre och medelstora högskolorna och alltså förelägga riksdagen förslag i frågan. Om universitetsbegreppets trovärdighet och kvalitetsstämpel skall bibehållas, bör lärosäten inte ges rätt att benämnas universitet utan att statsmakterna

samtidigt binder sig för en långsiktigt hållbar finansiering av forskningsverksamheten. Det gäller för de nya universiteten att få materiella möjligheter att skapa sig en sådan organisation för forskning och utbildning att en egen profil säkerställs. Vi finner det förvånande att regeringen inte har följt upp sitt beslut om nya universitet genom att föreslå sådana extra satsningar på forskningsanslagen. Vad vi här har anfört om ökade forskningsresurser och förslag om långsiktig strategi bör riksdagen med bifall till motionerna 1998/99:Ub424 yrkande 7, 1998/99:Ub430 yrkande 2, 1998/99:Ub483 yrkande 13 och 1998/99:Fi210 yrkande 17 som sin mening ge regeringen till känna.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under moment 1 bort hemställa

1. beträffande *resurser för forskning vid de nya universiteten* att riksdagen med bifall till motionerna 1998/99:Ub424 yrkande 7, 1998/99:Ub430 yrkande 2, 1998/99:Ub483 yrkande 13 och 1997/99:Fi210 yrkande 17 samt med avslag på motion 1998/99:Ub801 yrkandena 53 och 54 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

2. Resurser för forskning vid de nya universiteten, m.m. (mom. 1, 6 och 7)

Gunnar Goude (mp) anför:

Jag instämmer i vad som föreslås av Miljöpartiet i motion 1998/99:Ub801 yrkande 54 beträffande en utvecklingsfond för små och medelstora högskolor i syfte att utveckla forskningen vid dessa lärosäten. En sådan fond skulle kunna bidra till att skapa nya *resurser för forskning*. Dessa bör i första hand avse grundforskning. Fonden bör handhas av Högskoleverket. Regeringen bör återkomma med ett närmare förslag.

När det gäller den stora frågan om den bristande balansen mellan grundforskning och sektorsforskning återkommer jag till hur *resurser till grundforskning* skulle kunna frigöras genom ett grundforskningsavdrag enligt den modell som Miljöpartiet sedan länge har pläderat för. Det är nödvändigt att vidta kraftiga åtgärder för att återställa balansen. Medel måste i någon form överföras från sektorsforskningen till forskningsråden och högskolornas anslag till vetenskapsområden för grundforskning och forskarutbildning. Detta är så angeläget att jag anser att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub801 yrkande 55 bör som sin mening ge regeringen till känna vad jag här har anfört.

Ökad *miljöforskning* är en nödvändighet. Riksdagen bör uttala sig för en kraftigt ökad forskning inom miljöskydd, miljöbetingat hälsoskydd, miljövänlig produktion samt miljövänligare varuhantering i enlighet med yrkandena 60 och 61 i motion 1998/99:Ub801.

1. beträffande *resurser för forskning vid de nya universiteten, m.m.*
att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub801 yrkande 54 och med avslag på motionerna 1998/99:Ub424 yrkande 7, 1998/99:Ub430 yrkande 2, 1998/99:Ub483 yrkande 13, 1998/99:Ub801 yrkande 53 och 1998/99:Fi210 yrkande 17 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

6. beträffande *resurser till grundforskning, m.m.*
att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub801 yrkande 55 och med avslag på motion 1998/99:Ub801 yrkanden 56, 58 och 59 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

7. beträffande *miljöforskning*
att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub801 yrkandena 60 och 61 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

3. Resurser för forskning till vissa närmare angivna lärosäten (mom. 2 och 3)

Beatrice Ask (m), Lars Hjertén (m), Tomas Högström (m) och Per Bill (m) anför:

Beträffande *utbyggnad av forskningen vid de i förevarande motioner angivna lärosätena* anser vi i enlighet med vad som förordas i motionerna 1998/99:Ub424 yrkande 9, 1998/99:Ub802 yrkande 6 och 1998/99:T818 yrkande 4 att *Högskolan i Karlskrona/Ronneby* bör ges möjlighet att bli en komplett specialhögskola inom IT och så småningom ett IT-universitet. Utbyggnaden bör ske gradvis och under samverkan med den omkringliggande befintliga forsknings- och företagsmiljön. Detta bör riksdagen med bifall till de nämnda yrkandena som sin mening ge regeringen till känna. Vidare bör riksdagen med anledning av motion 1998/99:Ub411 uttala sig för en kraftig satsning på forskning och forskarutbildning vid *Universitetet i Karlstad*.

Vi instämmer också i vad som i motionerna 1998/99:Ub424 och 1998/99:Ub802 förordas om ett *rymduniversitet i Kiruna* (yrk.10 resp. yrk.7). För att kunna gå vidare med och utveckla spetskunnande inom rymdforskningen krävs en strategi som vilar på två principiella förutsättningar: för det första mer av internationella allianser inom rymdforskningen och för det andra mer av nationella insatser, där den avgörande byggstenen är just ett rymduniversitet i Kiruna.

Mot bakgrund av det anförda avser vi att utskottet under momenten 2 och 3 bort hemställa

2. beträffande *resurser för forskning till vissa närmare angivna lärosäten*
att riksdagen med bifall till motionerna 1998/99:Ub424 yrkande 9, 1998/99:Ub802 yrkande 6 och 1998/99:T818 yrkande 4, med anledning av motion 1998/99:Ub411 och med avslag på motionerna 1998/99:Ub423, 1998/99:Ub434, 1998/99:Ub451, 1998/99:Ub461,

1998/99:Ub475 och 1998/99:Ub480 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

1998/99:UbU4

3. beträffande *rymduniversitet m.m. i Kiruna*
att riksdagen med bifall till motionerna 1998/99:Ub424 yrkande 10 och 1998/99:Ub802 yrkande 7 samt med anledning av motion 1998/99:Ub474 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

4. Professurer m.m. (mom. 8 och 15)

Sofia Jonsson (c) anför:

Jag anser att förslaget i motion 1998/99:Ub227 yrkande 16 om *professurer* i didaktik bör bifallas av riksdagen. Ämnet didaktik skulle stärkas av att ordinarie lärare som professorer i ämnet tillsattes vid landets lärarhögskolor. För ändamålet bör specialdestinerade resurser anvisas.

En fortsatt utbyggnad av högskoleverksamheten i Dalarna är mycket angelägen. Jag föreslår i likhet med vad Centerpartiet gör i sin partimotion 1998/99:Fi210 att en *internationell transporthögskola* inrättas vid Högskolan Dalarna. Detta bör riksdagen med bifall till yrkande 8 i motion 1998/99:N327 som sin mening ge regeringen till känna.

Mot bakgrund av det anförda anser jag att utskottet under momenten 8 och 15 bort hemställa

8. beträffande *professurer*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub227 yrkande 16 och med avslag på motionerna 1998/99:Ub420 och 1998/99:Ub444 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

15. beträffande *internationell transporthögskola*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:N327 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

5. Utbyggnadstakten för högskolan (mom. 11)

Yvonne Andersson (kd) och Erling Wälivaara (kd) anför:

Vi vidhåller vår uppfattning – som vi framförde i höstas vid behandlingen av budgetpropositionen – att högskolan tillåts expandera alltför hastigt på bekostnad av kvalitet vad gäller pedagogisk kompetens och rekrytering av lärare och doktorander. Riksdagen bör som sin mening ge regeringen till känna vad i motion 1998/99:Ub483 yrkande 10 har anförts om *en lugnare utbyggnadstakt* för högskolan.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under moment 11 bort hemställa

11. beträffande *utbyggnadstakten för högskolan*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub483 yrkande 10 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

Beatrice Ask (m), Yvonne Andersson (kd), Lars Hjertén (m), Tomas Högrström (m), Erling Wälivaara (kd), Per Bill (m) och Barbro Westerholm (fp) anför:

Såsom anføres i motion 1998/99:Ub437 yrkande 1 är det i märkligt liten utsträckning som studenternas fria val och efterfrågan tillåts styra den viktiga samhällssatsning som utgörs av *fördelningen av nya högskoleplatser*. Detta bör riksdagen reagera mot och i enlighet med det anförda yrkandet som sin mening ge regeringen till känna att tilldelningen av nya universitetsplatser och forskningsresurser i ökad utsträckning skall styras av de studerandes förstahandsval.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under moment 14 bort hemställa

14. beträffande *fördelningen av högskoleplatser* att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub437 yrkande 1 och med avslag på motionerna 1998/99:Ub410 yrkande 1, 1998/99:Ub418, 1998/99:Ub437 yrkande 2, 1998/99:Ub443, 1998/99:Ub463, 1998/99:Ub464 och 1998/99:N338 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

Särskilt yttrande

De fristående teologiska högskolorna (mom. 13)

Beatrice Ask (m), Yvonne Andersson (kd), Lars Hjertén (m), Tomas Högrström (m), Erling Wälivaara (kd), Per Bill (m) och Barbro Westerholm (fp)

Vi konstaterar med tillfredsställelse vad utskottet nu säger om möjligheten att tilldela de fristående teologiska högskolorna i Stockholm, Uppsala och Örebro en del av de platser som undantagits vid fördelningen av högskoleplatser år 2000. Vi vill uppfatta detta som en tydlig markering för regeringen. Därför avstår vi från att reservera oss, men vi vill med detta särskilda yttrande ännu mer poängtera att vi nu förutsätter att regeringen i nästkommande budgetproposition ger ifrågavarande högskolor ytterligare platser. Som skäl för en sådan åtgärd hänvisar vi till de utförliga motiveringar som ges i motionerna och som beskriver dessa skolors viktiga och framgångsrika verksamhet och den kvalitet som utbildningarna där håller.

Sammanfattning.....	1
Motionerna	1
Utskottet	5
Forskningsresurser m.m.	6
Dimensionering m.m. av grundläggande högskoleutbildning.....	12
Hemställan	17
Reservationer.....	18
1. Resurser för forskning vid de nya universiteten (mom.1) (m, kd, c, fp).....	18
2. Resurser för forskning vid de nya universiteten, m.m. (mom. 1, 6 och 7) (mp).....	19
3. Resurser för forskning till vissa närmare angivna lärosäten (mom. 2 och 3) (m).....	20
4. Professurer m.m. (mom. 8 och 15) (c)	21
5. Utbyggnadstakten för högskolan (mom. 11) (kd)	21
6. Fördelningen av högskoleplatser (mom. 14) (m, kd, fp)	22
Särskilt yttrande	22
De fristående teologiska högskolorna (mom. 13) (m, kd, fp).....	22